

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

Національної академії

внутрішніх справ

доктор юридичних наук, професор

Руслан СЕРБИН

ВИСНОВОК

Національної академії внутрішніх справ про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Жердевої Олени Олександрівни «Розслідування жорсткого поводження з військовополоненими та цивільним населенням» поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Національної академії внутрішніх справ від 30 листопада 2023 року, протокол № 23

ВИТЯГ

з протоколу розширеного засідання науково-дослідної лабораторії з проблем криміналістичного забезпечення та судової експертології ННЕКІ НАВС від 19 березня 2026 року

Присутні:

науково-дослідна лабораторія з проблем криміналістичного забезпечення та судової експертології ННЕК: т.в.о. завідувача лабораторії, кандидат юридичних наук Єфіменко І.М. (голова засідання); головний науковий співробітник лабораторії, доктор юридичних наук, професор Кулик О.Г.; головний науковий співробітник лабораторії, доктор юридичних наук, професор Криволапчук В.О.; старший науковий співробітник Нечеснюк М.В.; здобувачка Жердева О.О.;

науково-дослідна лабораторія з проблем протидії злочинності ННПД: завідувач лабораторії, доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України Вознюк А.А.; головний науковий співробітник лабораторії, доктор юридичних наук, професор Тичина Д.М.; провідний науковий співробітник лабораторії, кандидат юридичних наук Шаповалова А.О.; провідний науковий співробітник лабораторії, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Брисковська О.М.; старший науковий співробітник лабораторії, кандидат юридичних наук Бурак М.В.;

кафедра кримінального процесу: завідувач кафедри, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України Таран О.В.; професор кафедри, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України Шевчишен А. В. (науковий керівник);

кафедра кримінальної юстиції ННПП: завідувач кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Хахуцяк О.Ю. (рецензент);

кафедра оперативно-розшукової діяльності та національної безпеки: завідувач кафедри, кандидат юридичних наук, професор Герасименко Л.В.; професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Василичук В.І.;

кафедра криміналістичного забезпечення та судових експертиз ННЕКІ: завідувач кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Атаманчук В.М.;

відділ організації наукової діяльності: провідний науковий співробітник відділу, доктор юридичних наук, професор Севрук В.Г.; провідний науковий співробітник відділу, доктор юридичних наук, професор Павленко С.О.; провідний науковий співробітник відділу, кандидат юридичних наук, доцент Гелемей М. О. (рецензент); старший науковий співробітник відділу, кандидат юридичних наук, старший дослідник Бондар С.В.;

відділ аспірантури (ад'юнктури) і докторантури: доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України Тихонова О.В.

Були присутні 10 докторів наук та 9 кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження здобувачки контрактної форми навчання науково-дослідної лабораторії з проблем протидії злочинності Жердевої Олени Олександрівни «Розслідування жорсткого поводження з військовополоненими та цивільним населенням», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», щодо її рекомендації до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді Національної академії внутрішніх справ.

Слухали:

Здобувачка Жердєва О. О. доповіла про результати дисертаційного дослідження. У доповіді було обґрунтовано насамперед актуальність обраної теми дисертаційної роботи, визначено мету, завдання, предмет та об'єкт дослідження, здобувачкою доведено до присутніх структуру роботи та основні її положення, сформулювала та обґрунтувала новизну, теоретичне та практичне значення.

Актуальність теми дисертаційного дослідження пов'язана з тим, що сучасний збройний конфлікт створює низку викликів для реалізації кримінального провадження. Серед них особливо вирізняється значне зростання кількості зареєстрованих випадків воєнних злочинів, скоєних окупаційними силами. Втручання Російської Федерації на територію України є не лише посяганням на територіальну цілісність України, але й підривом європейських цінностей, які формувалися століттями як відповідь на трагічний досвід війни Розслідування жорсткого поводження з військовополоненими та цивільним населенням, відповідальність за яке передбачена статтею 438

КК України, характеризується цілою низкою ускладнень, притаманних процесу доказування воєнних злочинів в цілому, найбільш значущими з яких є наступні.

По-перше, для переважної більшості суб'єктів розслідування – це новий вид кримінальних правопорушень, досвід розслідування яких відсутній. Крім того, на період початку повномасштабного вторгнення методичного підґрунтя розслідування таких кримінальних правопорушень практично не існувало.

По-друге, досудове розслідування вказаних правопорушень потребує великих затрат ресурсів, у тому числі людських, через що, попри їхню підслідність СБУ, до проведення процесуальних дій залучаються працівники інших правоохоронних органів, у тому числі Національної поліції. Відтак виникає потреба у налагодженні ефективної взаємодії представників різних правоохоронних структур.

По-третє, формуванню належної доказової бази у таких розслідуваннях часто заважає неможливість здійснювати слідчі (розшукові) дії на окупованих територіях, складність і небезпека їх проведення на територіях, де ведуться активні бойові дії, подекуди – і на звільнених територіях, а також фізична неможливість затримання винних осіб, що знаходяться на території росії та так званих Л(Д)НР. Здійснюючи розслідування, варто також пам'ятати про зміни до КПК України, що були нещодавно запроваджені для підвищення ефективності досудового розслідування у воєнний час.

Визначаючи вагомий внесок вітчизняних науковців у розроблення означеної проблематики, останні дослідження з кримінального права, кримінального процесу, кримінології та криміналістики, в яких розглядалися різні аспекти розслідування злочинів, передбачених ст. 438 КК України мають важливе значення для вирішення проблем розслідування воєнних злочинів, але у них окремо не здійснювалося комплексне дослідження методики розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням. У зв'язку з цим виникла потреба у проведенні такого дослідження, що й зумовило вибір теми.

Метою дисертаційного дослідження є розроблення теоретичних засад та криміналістичних рекомендацій, спрямованих на удосконалення методики досудового розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням.

Поставлена мета зумовила необхідність вирішення таких завдань:

- висвітлити стан наукових досліджень проблем розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням;
- визначити способи вчинення жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням;
- окреслити інші елементи криміналістичної характеристики жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням, розкрити їх зміст та взаємозв'язки;
- охарактеризувати обставини, що підлягають встановленню, слідчі ситуації, версії та алгоритми дій слідчого на початковому етапі розслідування;
- дослідити особливості взаємодії слідчого з іншими учасниками провадження;

- розкрити потенціал використання спеціальних знань під час розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням;

- з'ясувати специфіку проведення огляду місця події у кримінальних провадженнях зазначеної категорії;

- висвітлити особливості допиту учасників кримінального провадження;

- визначити та охарактеризувати інші гласні та негласні слідчі (розшукові) дії, що здійснюються під час розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням.

Об'єктом дослідження є правовідносини, що складаються у зв'язку з розслідуванням жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням.

Предметом дослідження є розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням.

Методологічну основу роботи становить сукупність загальнонаукових і спеціальних методів дослідження даної проблематики

Зокрема, загальнонаукові методи – спостереження, опису, порівняння, узагальнення та класифікації – застосовувалися для виявлення закономірностей, що характеризують жорстоке поводження з військовополоненими та цивільним населенням, а також особливості їх досудового розслідування (підрозділи 1.2, 1.3, 2.1, 3.1). Історико-правовий метод використано для аналізу еволюції наукових підходів до дослідження воєнних злочинів, жорстокого поводження та катувань у працях вітчизняних і зарубіжних учених, а також для з'ясування формування міжнародно-правових стандартів їх заборони (підрозділ 1.1).

Метод порівняльного аналізу застосовувався під час узагальнення різних наукових позицій щодо змісту ключових понять і категорій, а також при зіставленні положень національного кримінального та кримінального процесуального законодавства з нормами міжнародного гуманітарного права і практикою міжнародних судових інституцій (підрозділи 1.1, 2.1, 3.2). Догматичний метод і метод аналізу визначень дали змогу уточнити та поглибити понятійно-категоріальний апарат дослідження, зокрема зміст таких категорій, як «криміналістична характеристика жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням», «спосіб вчинення злочину», «слідча ситуація», «предмет доказування», «контекстуальний елемент воєнного злочину» (підрозділи 1.2, 1.3, 2.1).

Формально-логічний метод застосовувався при розкритті змісту та обсягу зазначених понять, побудові логічних зв'язків між елементами криміналістичної характеристики, типових слідчих ситуацій і алгоритмів дій слідчого (підрозділи 1.2, 2.2, 3.2). Системно-структурний метод використовувався для формування цілісної структури криміналістичної характеристики жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням, а також для обґрунтування основ методики їх розслідування на різних етапах досудового провадження (підрозділи 1.3, 2.1, 3.1, 3.2, 3.3).

Соціологічні методи (анкетування та інтерв'ювання) були застосовані з метою з'ясування позицій слідчих і прокурорів щодо практичних проблем документування та розслідування воєнних злочинів, оцінки ефективності наявних процесуальних і криміналістичних підходів (підрозділи 2.2, 3.2). Статистичні методи (групування, зведення, аналіз кількісних показників) використовувалися для узагальнення результатів соціологічних досліджень, аналізу матеріалів кримінальних проваджень, статистичних даних правоохоронних органів і судової практики у справах про воєнні злочини (підрозділи 2.1, 3.3).

Ці та інші методи наукового дослідження використані у взаємозв'язку, що сприяло проведенню всебічного аналізу, обґрунтуванню теоретичних висновків та практичних рекомендацій.

Наукова новизна отриманих результатів визначається тим, що на основі використання наукового доробку вітчизняних і зарубіжних вчених, вивчення та узагальнення матеріалів судової практики, узагальнення даних проведеного опитування практичних працівників, з урахуванням положень чинного КПК України сформульовано ряд положень і висновків, важливих для підвищення ефективності практики розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням. У дисертації було аргументовано деякі положення, що становлять наукову новизну, а саме:

вперше:

– з метою нормативного закріплення особливостей доказування у кримінальних провадженнях про воєнні злочини, зокрема жорстоке поводження з військовополоненими та цивільним населенням, а також забезпечення належності й допустимості відповідних доказів, пропонується внести такі зміни до Кримінального процесуального кодексу України:

1) доповнити статтю 91 положеннями, якими передбачити спеціальні обставини, що підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях щодо воєнних злочинів, а саме: факт існування міжнародного або неміжнародного збройного конфлікту; захищений статус потерпілих осіб (військовополонені, цивільне населення); зв'язок протиправних дій із збройним конфліктом; системний або поширений характер жорстокого поводження; а також підпорядкованість підозрюваних військовому чи окупаційному командуванню;

2) доповнити КПК України новою статтею 65-1, якою визначити особливий процесуальний статус підозрюваного, що має статус військовополоненого, з урахуванням положень міжнародного гуманітарного права та Женевських конвенцій. Запровадження цієї норми має на меті забезпечення чіткої регламентації процесуальних гарантій такої особи, заборону будь-яких форм примусу чи нелюдського поводження, а також визначення обов'язкових умов проведення слідчих (розшукових) дій за її участю, що сприятиме допустимості отриманих доказів у національному та міжнародному кримінальному провадженні;

3) унести зміни до статті 99, передбачивши можливість використання в якості документів цифрових матеріалів та аналітичних продуктів, отриманих від міжнародних організацій, іноземних правоохоронних органів,

спеціалізованих міжнародних місій та з відкритих джерел (OSINT), за умови підтвердження їх походження, цілісності, автентичності та можливості процесуальної перевірки;

– обґрунтовано концепцію «розширеного предмета доказування» у кримінальних провадженнях про жорстоке поводження з військовополоненими та цивільним населенням, відповідно до якої із встановленням фактичних обставин конкретного епізоду злочину самотійного доказового значення набувають: контекст збройного конфлікту, захищений статус потерпілих осіб, системний або поширений характер насильства, функціонування командної вертикалі та зв'язок дій виконавців із воєнною або окупаційною політикою держави-агресора, що дозволяє відмежувати воєнні злочини від загальнокримінальних правопорушень і забезпечує чітку кримінально-правову кваліфікацію;

– сформульовано криміналістично обґрунтований підхід використання цифрових матеріалів відкритого походження (OSINT), матеріалів міжнародного документування та аналітичних продуктів у доказуванні воєнних злочинів, згідно з яким такі дані розглядаються не як самотійні процесуальні докази, а як похідні джерела доказової інформації, що набувають доказового значення лише у взаємозв'язку з традиційними слідчими (розшуковими) діями, експертними дослідженнями та показаннями учасників кримінального провадження, за умови забезпечення їх автентичності та процесуальної відтворюваності;

удосконалено:

– наукові підходи до розуміння належності доказів у справах про жорстоке поводження з військовополоненими та цивільним населенням, які доповнено положенням про багаторівневий характер релевантності доказової інформації, що охоплює фактичний рівень (зв'язок доказу з конкретним епізодом насильства), контекстуальний рівень (зв'язок із збройним конфліктом, захищеним статусом потерпілих, системністю діянь), структурний рівень (зв'язок із командною ієрархією, політикою або практикою держави-агресора);

– наукові положення щодо тактики допиту потерпілих, свідків і військовополонених у кримінальних провадженнях про жорстоке поводження, шляхом уточнення особливостей підготовки, проведення та фіксації допиту в умовах збройного конфлікту, з урахуванням підвищеної психологічної вразливості допитуваних осіб, ризиків повторної травматизації, специфіки їхнього процесуального статусу та необхідності поєднання доказових і гуманітарних цілей допиту, що сприяє підвищенню повноти й достовірності отримуваних показань;

– наукові положення щодо проведення огляду місця події та інших об'єктів у кримінальних провадженнях про воєнні злочини, шляхом обґрунтування необхідності адаптації традиційної тактики огляду до умов деокупованих територій, масових руйнувань і небезпеки повторних уражень, з урахуванням значних за площею слідових картин, багатоепізодності подій, участі різних суб'єктів та використання спеціальних знань, що забезпечує збереження слідової інформації та її подальшу процесуальну придатність;

дістало подальший розвиток:

– наукові підходи до використання міжнародних стандартів і практик у розслідуванні воєнних злочинів, зокрема положень міжнародного гуманітарного права, практики міжнародних судових інституцій та діяльності міжнародних місій з документування, як методологічних орієнтирів для формування криміналістичної методики розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням, із збереженням пріоритету національного кримінального процесуального законодавства;

– напрями подальших наукових досліджень, спрямовані на розроблення цілісної криміналістичної концепції документування та доказування воєнних злочинів, що передбачає інтеграцію слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, спеціальних знань, міжнародного співробітництва та використання цифрових і аналітичних матеріалів у єдину логіку доказування масових, системних і поширених порушень міжнародного гуманітарного права.

Основні положення і висновки дисертації оприлюднено на науково-практичних конференціях і круглих столах та наукових статтях.

Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, що охоплюють дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Після закінчення доповіді здобувачки присутніми були поставлені наступні питання:

Вознюк А.А.: Яка правова природа жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням?

Відповідь: Дякую за запитання. Проведене дослідження теоретичних основ і криміналістичної характеристики жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням дає підстави констатувати, що відповідні діяння становлять складну багатовимірну категорію воєнних злочинів, яка характеризується поєднанням міжнародно-правового, кримінально-правового та криміналістичного змісту. Їх правова природа зумовлена протиправністю – заборонаю як нормами міжнародного гуманітарного права, так і положеннями національного кримінального законодавства, що вимагає під час кваліфікації обов'язкового встановлення формального елементу, а саме зв'язку діяння зі збройним конфліктом.

Таран О.В.: Хто з вчених раніше досліджував проблеми розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням?

Відповідь: Дякую за запитання. Теоретичні та правові засади розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням на доктринальному рівні осмислено в працях учених різних періодів, а саме:

Теоретичним підґрунтям дисертації слугуватимуть праці вітчизняних учених, які досліджували різні аспекти розслідування злочинів, передбачених ст. 438 КК України, зокрема А. Андрушко, Р. Авраменко, О. Атаманов, А. Василенко, А. Вознюк, В. Базов, О. Батюк, М. Бондаренко, І. Гловюк, В. Глушков, С. Дмитрів, Ю. Дмитрик, Д. Коваль, І. Колотуха, Ю. Комісарчук, О. Кравчук, І. Красницький, О. Кузьменко, В. Миронова, С. Мохончук, М.

Піддубна, В. Пилипенко, Д. Потапов, Т. Садова, О. Фесенко, К. Фетісенко, О. Таран, Г. Тетерятник, М. Хавронюк, О. Червякова, В. Чорна та ін.

Ю. П. Аленіна, О. В. Баганця, Т. М. Барабаш, Р. І. Благути, О. О. Бондаренко, І. В. Гловюка, В. Г. Гончаренка, Г. Ф. Горського, Ю. М. Грошевого, В. В. Кікінчука, Ю. А. Комісарчука, Н. С. Моргун, В. Т. Нора, Л. В. Омельчука, М. П. Погорецького, В. О. Попелюшко, О. В. Рибалка, Д. Б. Сергєєвої, С. М. Стахівського, М. С. Строговича, , В. М. Тertiшника, Л. Д. Удалової, В. І. Фаринника, Є. В. Федоренко, Т. О. Часової, С. С. Чернявського, М. Є. Шумила, О. Г. Яновської та інших.

Герасименко Л.В.: Чи пропонуєте ви зміни до кримінального процесуального законодавства України?

Відповідь: Дякую за запитання. Так, обґрунтовано доцільність внесення змін з метою нормативного закріплення особливостей доказування у кримінальних провадженнях про воєнні злочини, зокрема жорстоке поводження з військовополоненими та цивільним населенням, а також забезпечення належності й допустимості відповідних доказів, пропонується внести такі зміни до Кримінального процесуального кодексу України:

1) доповнити статтю 91 положеннями, якими передбачити спеціальні обставини, що підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях щодо воєнних злочинів, а саме: факт існування міжнародного або неміжнародного збройного конфлікту; захищений статус потерпілих осіб (військовополонені, цивільне населення); зв'язок протиправних дій із збройним конфліктом; системний або поширений характер жорстокого поводження; а також підпорядкованість підозрюваних військовому чи окупаційному командуванню;

2) доповнити КПК України новою статтею 65-1, якою визначити особливий процесуальний статус підозрюваного, що має статус військовополоненого, з урахуванням положень міжнародного гуманітарного права та Женевських конвенцій. Запровадження цієї норми має на меті забезпечення чіткої регламентації процесуальних гарантій такої особи, заборону будь-яких форм примусу чи нелюдського поводження, а також визначення обов'язкових умов проведення слідчих (розшукових) дій за її участю, що сприятиме допустимості отриманих доказів у національному та міжнародному кримінальному провадженні;

3) унести зміни до статті 99, передбачивши можливість використання в якості документів цифрових матеріалів та аналітичних продуктів, отриманих від міжнародних організацій, іноземних правоохоронних органів, спеціалізованих міжнародних місій та з відкритих джерел (OSINT), за умови підтвердження їх походження, цілісності, автентичності та можливості процесуальної перевірки

Головуючий: Є ще запитання? Немає. Переходимо до обговорення дисертації. Слово надається науковому керівнику.

Науковий керівник, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України Шевчишен А. В., зазначив, що дисертація Жердевої Олени Олександрівни «Розслідування жорстокого поводження з військовополоненими

та цивільним населенням» присвячено розробленню теоретичних засад та криміналістичних рекомендацій, спрямованих на удосконалення методики досудового розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням.

Дисертаційне дослідження Жердевої Олени Олександрівни містить якісну наукову новизну яка полягає в тому, що, спираючись на аналіз наукових напрацювань як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників, узагальнення матеріалів судової практики та результати опитування практичних фахівців, із врахуванням норм чинного КПК України, було сформульовано низку положень і висновків. Ці положення спрямовані на підвищення ефективності розслідування випадків жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням.

Емпіричну базу дослідження становлять статистичні й аналітичні матеріали Офісу Генерального прокурора, МВС і Національної поліції; результати вивчення та узагальнення 215 кримінальних проваджень; зведені дані опитування 159 респондентів, зокрема 92 слідчих та 67 працівників оперативних підрозділів Національної поліції України та Служби безпеки України.

Під час наукового дослідження обраної проблематики Жердева О. О. проявила себе як працьовита, цілеспрямована, відповідальна, старанна, наполеглива та здібна вчена-початківець, яка успішно поєднувала наукову діяльність з практичною. Вона цілком сформувалася як науковець, підтвердженням чого є не лише дисертаційна робота, а також і численні публікації у наукових юридичних виданнях України. Дослідниця активно брала участь у науково-практичних конференціях та круглих столах.

Індивідуальний план наукової роботи та освітню програму Жердева О. О. виконала у повному обсязі.

Зважаючи на вищевикладене, можна стверджувати, що дисертація Жердевої Олени Олександрівни «Розслідування жорсткого поводження з військовополоненими та цивільним населенням», яка подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» містить нові концептуальні наукові положення й науково обґрунтовані результати в галузі юриспруденції, що в сукупності розв'язують важливе науково-прикладне завдання.

Зважаючи на викладене вище Жердева О. О. заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Після цього було надано слово **рецензентам** роботи:

Кандидат юридичних наук, доцент Антошук А. О. Актуальність і наукова новизна теми дослідження не викликає сумнівів.

Із початком повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України національна правоохоронна система зіткнулася з необхідністю вирішення нових завдань, пов'язаних із документуванням та розслідуванням злочинів, що виникають у контексті військової агресії. Цей тип кримінальних правопорушень є новим для правоохоронних органів, і досвід їхнього

розслідування фактично відсутній. Ба більше, на момент початку вторгнення майже не існувало методичних рекомендацій щодо розслідування таких злочинів, що ускладнювало роботу відповідних структур.

Автор поставив перед собою мету вирішення наукового завдання розробити теоретичні основи та криміналістичні рекомендації, спрямовані на вдосконалення методики проведення досудового розслідування випадків жорстокого поводження з військовополоненими та цивільними особами. Для досягнення цієї мети у дисертаційній роботі визначено комплекс завдань.

Надана на рецензування дисертаційна робота має чітку логічну структуру та зв'язок з науковими програмами і планами, темами, визначеними за замістом дисертації.

Об'єктом дослідження виступають правовідносини, які виникають та розвиваються у процесі розслідування випадків жорстокого поводження з військовополоненими та представниками цивільного населення. Ці правовідносини охоплюють широкий спектр аспектів, включаючи юридичні, етичні та процедурні питання, пов'язані з встановленням справедливості та захистом прав постраждалих осіб.

Предметом дослідження є розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням

Вказані та інші відомості засвідчують високий рівень проведеного здобувачем дослідження.

Висновки і рекомендації, сформульовані за змістом дисертації та публікацій здобувачки, відрізняються важливим значенням для подальшого розвитку наукових досліджень та практичної складової з розслідування таких злочинів.

Оцінюючи у цілому позитивно дослідження Жердевої О. О., слід зауважити, що вказані дискусійні положення, які були нами окреслені під час попереднього засідання науково-дослідної лабораторії, авторкою були враховані.

Таким чином дисертаційна робота Жердевої Олени Олександрівни «Розслідування жорсткого поводження з військовополоненими та цивільним населенням», є самостійною, завершеною науковою працею, яку виконано за актуальною та практично значущою темою. Робота містить науково обґрунтовані результати, які в комплексі вирішують наукове завдання із отримання нових результатів у формі наукових висновків щодо особливостей розслідування жорсткого поводження з військовополоненими та цивільним населенням, а також розроблені теоретичні засади та криміналістичні рекомендації спрямовані на удосконалення методики досудового розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням.

Дисертація відповідає спеціальності 081 – Право та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами і доповненнями), та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів

України від 12.01.2022 № 44) та може бути подана до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Кандидат юридичних наук, доцент Гелемей М. О. Актуальність дисертаційної роботи не викликає сумнівів. Дисертацію присвячено дослідженню особливостей розслідування жорсткого поводження з військовополоненими та цивільним населенням.

Дисертація має чіткий зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначеними за змістом дисертації.

В роботі вперше запропоновано доповнити статтю 91 положеннями, якими передбачити спеціальні обставини, що підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях щодо воєнних злочинів, а саме: факт існування міжнародного або неміжнародного збройного конфлікту; захищений статус потерпілих осіб (військовополонені, цивільне населення); зв'язок протиправних дій із збройним конфліктом; системний або поширений характер жорсткого поводження; а також підпорядкованість підозрюваних військовому чи окупаційному командуванню. А також сформульовано криміналістично обґрунтований підхід використання цифрових матеріалів відкритого походження (OSINT), матеріалів міжнародного документування та аналітичних продуктів у доказуванні воєнних злочинів, згідно з яким такі дані розглядаються не як самостійні процесуальні докази, а як похідні джерела доказової інформації, що набувають доказового значення лише у взаємозв'язку з традиційними слідчими (розшуковими) діями, експертними дослідженнями та показаннями учасників кримінального провадження, за умови забезпечення їх автентичності та процесуальної відтворюваності.

При вивченні дисертаційної роботи порушень академічної доброчесності не виявлено.

Висновок. Дисертаційна робота Жердевої Олени Олександрівни «Розслідування жорсткого поводження з військовополоненими та цивільним населенням» є самостійною, завершеною науковою працею, яку виконано за актуальною та практично значущою темою. Робота містить науково обґрунтовані результати, які в комплексі вирішують наукове завдання із отримання нових результатів у формі наукових висновків щодо особливостей доказування у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з протиправним заволодінням майном підприємства, установи, організації, а також розробка пропозицій з удосконалення кримінального процесуального законодавства та практики його застосування. Дисертація відповідає спеціальності 081 – Право та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами і доповненнями), та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44) та може бути подана до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

кандидат юридичних наук Єфіменко І.М.; доктор юридичних наук, професор Кулик О.Г.; доктор юридичних наук, професор Криволапчук В.О.; доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України Вознюк А.А.; доктор юридичних наук, професор Тичина Д.М.; кандидат юридичних наук Шаповалова А.О.; кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Брисковська О.М.; кандидат юридичних наук Бурак М.В.; доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України Таран О.В.; кандидат юридичних наук, доцент Хахуцяк О.Ю.; кандидат юридичних наук, професор Герасименко Л.В.; доктор юридичних наук, професор Василичук В.І.; кандидат юридичних наук, доцент Атаманчук В.М.; доктор юридичних наук, професор Севрук В.Г.; доктор юридичних наук, професор Павленко С.О.

Жердєва О. О. висловила виступаючим та всім присутнім подяку за позитивну оцінку її дисертаційного дослідження, за висловлені побажання та професійні поради, що сприятимуть вдосконаленню змісту та форми дисертаційної роботи та корекції її подальших науково-дослідних планів.

На основі результатів обговорення присутні на засіданні вирішили запропонувати такий:

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Жердєвої Олени Олександрівни «Розслідування жорсткого поводження з військовополоненими та цивільним населенням»

Дисертація Жердєвої Олени Олександрівни «Розслідування жорсткого поводження з військовополоненими та цивільним населенням», яка подана на здобуття доктора філософії за спеціальністю 081 – Право, є цілісною, завершеною науковою працею.

Обґрунтування вибору теми дослідження. З початком повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України національна правоохоронна система зіткнулася з новими викликами, зокрема документуванням злочинів, пов'язаних із військовою агресією. Розслідування випадків жорсткого поводження з військовополоненими та цивільним населенням, що підпадають під статтю 438 Кримінального кодексу України, супроводжується численними труднощами, характерними для процесу доказування воєнних злочинів. Більшості слідчих органів бракує досвіду в розслідуванні таких правопорушень, оскільки цей вид злочинної діяльності для них є новим. На момент початку вторгнення методичні основи для проведення таких розслідувань фактично були відсутні. Досудове розслідування подібних злочинів потребує значних ресурсів, у тому числі людських. Тому, незважаючи на визначену підслідність Службі безпеки України, до здійснення процесуальних дій залучаються співробітники інших правоохоронних органів, зокрема Національної поліції. Це створює потребу у впровадженні ефективної

координації та взаємодії між представниками різних відомств. Формування належної доказової бази у цих розслідуваннях ускладнюється неможливістю проведення слідчих та розшукових дій на окупованих територіях, небезпекою їх виконання в зонах активних бойових дій або навіть на деокупованих територіях. До цього додається фізична неможливість затримання винних осіб, які перебувають на території Росії чи так званих «Л/ДНР». Крім того, варто враховувати останні зміни до Кримінального процесуального кодексу України, спрямовані на підвищення ефективності досудового розслідування у період воєнного часу. Наведене вказує про низький рівень ефективності процесу доказування у кримінальних провадженнях окресленої категорії злочинів.

Теоретичним підґрунтям дисертації слугуватимуть праці вітчизняних учених, які досліджували різні аспекти розслідування злочинів, передбачених ст. 438 КК України, зокрема А. Андрушка, Р. Авраменка, О. Атаманова, А. Василенка, А. Вознюка, В. Базова, О. Батюка, М. Бондаренко, І. Гловюка, В. Глушкова, С. Дмитріва, Ю. Дмитрика, Д. Ковалюк, І. Колотуха, Ю. Комісарчука, О. Кравчука, І. Красницького, О. Кузьменка, В. Миронова, С. Мохончука, М. Піддубної, В. Пилипенко, Д. Потапова, Т. Садова, О. Фесенка, К. Фетісенка, О. Таран, Г. Тетерятника, М. Хавронюка, О. Червякова, В. Чорна та інших.

Наукові праці вказаних авторів відіграють суттєву роль у розв'язанні актуальних проблем, пов'язаних із процесом розслідування воєнних злочинів. Однак у цих роботах не було приділено достатньої уваги комплексному вивченню методології, яка використовується для розслідування випадків жорстокого поводження як із військовополоненими, так і з цивільним населенням. Саме ця прогалина у сучасних дослідженнях обґрунтовує необхідність детального аналізу зазначеної тематики. В умовах спротиву російській агресії важливе значення мають створення оптимальних процесуальних механізмів розслідування кримінальних проваджень, про злочини жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням. Відтак, потреба в такому дослідженні і стала основоположною для вибору даної теми, спрямованої на задоволення цієї нагальної наукової та практичної потреби.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертації ґрунтується на Плані дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на 2021-2023 роки (розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 червня 2021 року № 756-р), Національній стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021), Цілях сталого розвитку України на період до 2030 року (Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019), Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021-2025 роки, що затверджена постановою загальних зборів НАПрН України від 26.03.2021 р. № 12-21; відповідає тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС України № 454/2020).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Національної академії внутрішніх справ від 30 листопада 2023 року (протокол № 23/2).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є розроблення теоретичних засад та криміналістичних рекомендацій, спрямованих на удосконалення методики досудового розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням.

Поставлена мета зумовила необхідність вирішення таких завдань:

- висвітлити стан наукових досліджень проблем розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням;

- визначити способи вчинення жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням;

- окреслити інші елементи криміналістичної характеристики жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням, розкрити їх зміст та взаємозв'язки;

- охарактеризувати обставини, що підлягають встановленню, слідчі ситуації, версії та алгоритми дій слідчого на початковому етапі розслідування;

- дослідити особливості взаємодії слідчого з іншими учасниками провадження;

- розкрити потенціал використання спеціальних знань під час розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням;

- з'ясувати специфіку проведення огляду місця події у кримінальних провадженнях зазначеної категорії;

- висвітлити особливості допиту учасників кримінального провадження;

- визначити та охарактеризувати інші гласні та негласні слідчі (розшукові) дії, що здійснюються під час розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням.

Об'єктом дослідження є правовідносини, що складаються у зв'язку з розслідуванням жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням.

Предметом дослідження є розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням.

Методи дослідження. Методи дослідження. Враховуючи поставлені цілі та задачі дисертаційного дослідження, у процесі аналізу обраної тематики буде застосовано як загальнонаукові, так і спеціалізовані методи, що дозволяють глибше зрозуміти концептуальні положення цієї проблематики. Серед загальнонаукових методів необхідно відзначити спостереження, опис, порівняння, узагальнення та класифікацію. Їх використання сприятиме визначенню закономірностей, притаманних феномену жорстокого поводження з військовополоненими та представниками цивільного населення, а також допоможе виявити специфічні особливості, які впливають на процес досудового розслідування таких випадків. Застосування цих підходів дозволить структурувати інформацію, зробити висновки щодо характеру досліджуваних явищ і надати детальний аналіз ключових аспектів проблеми (підрозділи 1.2, 1.3, 2.1, 3.1). Історико-правовий метод став ключовим інструментом у проведенні аналізу розвитку наукових підходів до вивчення воєнних злочинів, випадків жорстокого поводження та актів катувань. Його застосовано для

грунтового дослідження поглядів як вітчизняних, так і зарубіжних учених, що дозволяє простежити динаміку еволюції цих концепцій у науковому середовищі. Крім того, цей метод сприяв виявленню процесу формування міжнародно-правових стандартів, спрямованих на категоричну заборону подібних дій, підкреслюючи їх значення для забезпечення прав людини та дотримання норм гуманітарного права (підрозділ 1.1). Метод порівняльного аналізу використовувався для узагальнення різних наукових підходів до тлумачення ключових понять і категорій, а також для співставлення норм національного кримінального та кримінально-процесуального законодавства з положеннями міжнародного гуманітарного права та практикою міжнародних судових інстанцій (підрозділи 1.1, 2.1, 3.2). Догматичний метод і метод аналізу визначень дали змогу уточнити та поглибити понятійно-категоріальний апарат дослідження, зокрема зміст таких категорій, як «криміналістична характеристика жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням», «спосіб вчинення злочину», «слідча ситуація», «предмет доказування», «контекстуальний елемент воєнного злочину» (підрозділи 1.2, 1.3, 2.1). Формально-логічний метод застосовувався при розкритті змісту та обсягу зазначених понять, побудові логічних зв'язків між елементами криміналістичної характеристики, типових слідчих ситуацій і алгоритмів дій слідчого (підрозділи 1.2, 2.2, 3.2). Системно-структурний метод використовувався для формування цілісної структури криміналістичної характеристики жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням, а також для обґрунтування основ методики їх розслідування на різних етапах досудового провадження (підрозділи 1.3, 2.1, 3.1, 3.2, 3.3).

Соціологічні методи (анкетування та інтерв'ювання) були застосовані з метою з'ясування позицій слідчих і прокурорів щодо практичних проблем документування та розслідування воєнних злочинів, оцінки ефективності наявних процесуальних і криміналістичних підходів (підрозділи 2.2, 3.2). Статистичні методи (групування, зведення, аналіз кількісних показників) використовувалися для узагальнення результатів соціологічних досліджень, аналізу матеріалів кримінальних проваджень, статистичних даних правоохоронних органів і судової практики у справах про воєнні злочини (підрозділи 2.1, 3.3). Ці та інші методи наукового дослідження були застосовані в комплексі, що дозволило здійснити ґрунтовний аналіз, сформулювати теоретичні висновки та надати практичні рекомендації.

Емпіричну базу дослідження становлять статистичні й аналітичні матеріали Офісу Генерального прокурора, МВС і Національної поліції; результати вивчення та узагальнення 215 кримінальних проваджень; зведені дані опитування 159 респондентів, зокрема 92 слідчих та 67 працівників оперативних підрозділів Національної поліції України та Служби безпеки України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним з перших у національній юридичній науці досліджень особливостей розслідування жорсткого поводження з військовополоненими та цивільним населенням на основі опрацювання положень кримінального процесуального

законодавства, аналізу нормативної бази та правозастосовчої практики формулюються висновки і пропозиції концептуального напрямку, які дозволяють виконати ряд завдань теоретичного і прикладного характеру, зокрема:

вперше запропоновано:

1) доповнити статтю 91 положеннями, якими передбачити спеціальні обставини, що підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях щодо воєнних злочинів, а саме: факт існування міжнародного або неміжнародного збройного конфлікту; захищений статус потерпілих осіб (військовополонені, цивільне населення); зв'язок протиправних дій із збройним конфліктом; системний або поширений характер жорстокого поводження; а також підпорядкованість підозрюваних військовому чи окупаційному командуванню;

2) доповнити КПК України новою статтею 65-1, якою визначити особливий процесуальний статус підозрюваного, що має статус військовополоненого, з урахуванням положень міжнародного гуманітарного права та Женевських конвенцій. Запровадження цієї норми має на меті забезпечення чіткої регламентації процесуальних гарантій такої особи, заборону будь-яких форм примусу чи нелюдського поводження, а також визначення обов'язкових умов проведення слідчих (розшукових) дій за її участю, що сприятиме допустимості отриманих доказів у національному та міжнародному кримінальному провадженні;

3) унести зміни до статті 99, передбачивши можливість використання в якості документів цифрових матеріалів та аналітичних продуктів, отриманих від міжнародних організацій, іноземних правоохоронних органів, спеціалізованих міжнародних місій та з відкритих джерел (OSINT), за умови підтвердження їх походження, цілісності, автентичності та можливості процесуальної перевірки;

– обґрунтовано концепцію «розширеного предмета доказування» у кримінальних провадженнях про жорстоке поводження з військовополоненими та цивільним населенням, відповідно до якої із встановленням фактичних обставин конкретного епізоду злочину самотійного доказового значення набувають: контекст збройного конфлікту, захищений статус потерпілих осіб, системний або поширений характер насильства, функціонування командної вертикалі та зв'язок дій виконавців із воєнною або окупаційною політикою держави-агресора, що дозволяє відмежувати воєнні злочини від загальнокримінальних правопорушень і забезпечує чітку кримінально-правову кваліфікацію;

– сформульовано криміналістично обґрунтований підхід використання цифрових матеріалів відкритого походження (OSINT), матеріалів міжнародного документування та аналітичних продуктів у доказуванні воєнних злочинів, згідно з яким такі дані розглядаються не як самотійні процесуальні докази, а як похідні джерела доказової інформації, що набувають доказового значення лише у взаємозв'язку з традиційними слідчими (розшуковими) діями, експертними дослідженнями та показаннями учасників кримінального

провадження, за умови забезпечення їх автентичності та процесуальної відтворюваності;

удосконалено:

– наукові підходи до розуміння належності доказів у справах про жорстоке поводження з військовополоненими та цивільним населенням, які доповнено положенням про багаторівневий характер релевантності доказової інформації, що охоплює фактичний рівень (зв'язок доказу з конкретним епізодом насильства), контекстуальний рівень (зв'язок із збройним конфліктом, захищеним статусом потерпілих, системністю діянь), структурний рівень (зв'язок із командною ієрархією, політикою або практикою держави-агресора);

– наукові положення щодо тактики допиту потерпілих, свідків і військовополонених у кримінальних провадженнях про жорстоке поводження, шляхом уточнення особливостей підготовки, проведення та фіксації допиту в умовах збройного конфлікту, з урахуванням підвищеної психологічної вразливості допитуваних осіб, ризиків повторної травматизації, специфіки їхнього процесуального статусу та необхідності поєднання доказових і гуманітарних цілей допиту, що сприяє підвищенню повноти й достовірності отримуваних показань;

– наукові положення щодо проведення огляду місця події та інших об'єктів у кримінальних провадженнях про воєнні злочини, шляхом обґрунтування необхідності адаптації традиційної тактики огляду до умов деокупованих територій, масових руйнувань і небезпеки повторних уражень, з урахуванням значних за площею слідових картин, багатоепізодності подій, участі різних суб'єктів та використання спеціальних знань, що забезпечує збереження слідової інформації та її подальшу процесуальну придатність;

дістало подальший розвиток:

– наукові підходи до застосування міжнародних стандартів і практик у процесі розслідування воєнних злочинів передбачають аналіз та інтеграцію положень міжнародного гуманітарного права, прецедентної практики міжнародних судових органів та досвіду роботи міжнародних місій із документування порушень. Ці елементи слугують методологічною основою для розробки криміналістичної методики розслідування таких злочинів, як жорстоке поводження з військовополоненими та цивільним населенням, забезпечуючи при цьому збереження пріоритету національного кримінального процесуального законодавства;

– ключовими напрямками подальших наукових досліджень виступає формування цілісної криміналістичної моделі документування та доказування воєнних злочинів. Така модель потребує системної інтеграції різноманітних інструментів: слідчих і негласних розшукових дій, спеціальних знань, ефективного міжнародного співробітництва, а також сучасних цифрових та аналітичних технологій. Це дозволяє забезпечити уніфіковану логіку доведення фактів масових, систематичних або масштабних порушень норм міжнародного гуманітарного права.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес:

– сформульовані у дисертаційному дослідженні положення та пропозиції можуть бути використані для вдосконалення нормативно-правових актів і законопроектів, що перебувають на розгляді у Верховній Раді України та стосуються кримінально-правового й кримінального процесуального забезпечення розслідування воєнних злочинів, зокрема жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням, у частині визначення особливостей доказування та процесуальної фіксації таких діянь;

– науково обґрунтовані рекомендації щодо організації досудового розслідування, взаємодії слідчого з іншими суб'єктами, проведення слідчих (розшукових) дій і використання спеціальних знань можуть застосовуватися у практичній діяльності органів досудового розслідування та органів прокуратури під час документування й розслідування воєнних злочинів; (акт впровадження Головного слідчого управління Національної поліції України від 07.02.2025 № 20697-2025);

– висновки та узагальнення дослідження можуть бути використані у науковій діяльності для формування та розвитку теоретико-методологічних засад криміналістичного забезпечення розслідування воєнних злочинів, а також для подальших міждисциплінарних досліджень у сфері міжнародного гуманітарного права, кримінального процесу та криміналістики;

– матеріали дисертації можуть використовуватися в освітньому процесі закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання та юридичних факультетів під час викладання дисциплін кримінально-правового й криміналістичного спрямування.

Особистий внесок здобувача. У дисертаційному дослідженні сформульовані висновки та рекомендації, які становлять наукову новизну проведеного аналізу, були розроблені в строгій відповідності до чинного законодавства України, з урахуванням принципів академічної доброчесності та відповідності установленим стандартам. Дослідження базується на глибокому розгляді наукових концепцій із метою здійснення комплексного аналізу ключових правових аспектів, які регулюють процес розслідування випадків жорстокого поводження з військовополоненими та цивільними особами.

Апробація результатів дисертації. Ключові положення дисертації, висновки й рекомендації оприлюднено на міжнародних, всеукраїнських і регіональних науково-практичних конференціях, засіданнях круглих столів і семінарів, а саме: «Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі» (Київ, 7–8 груд. 2023 р.), «Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти» (Дніпро, 15 берез. 2024 р.), «Актуальні питання забезпечення діяльності органів і підрозділів системи МВС технічними засобами в умовах воєнного стану» (Київ, 25 квітня, 2024 р.), «Протидія геноциду українського народу» (Київ, 8 травня 2024 р.), «Національні та міжнародні механізми захисту прав людини» (Кам'янець-Подільський, 25 червня 2024 р.), «Актуальні питання криміналістики та судової експертизи в умовах воєнного стану» (Київ, 03 липня 2024 р.), «Протидія організованим злочинності і корупції в умовах збройного конфлікту: досвід та перспективи» (м. Кропивницький, 04 жовтня 2024 р.).

Публікації. Основні положення і висновки дисертаційного дослідження відображено в 12 наукових публікаціях, серед яких чотири статей – у збірниках, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, вісім тез – у збірниках матеріалів міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій і круглих столів, зокрема:

в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Бурнос О. О. Актуальні питання використання знань судової медицини під час розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2024. Вип. 82. Ч. 3. С. 59–64.

2. Бурнос О. О. Способи вчинення жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 3. С. 510–515. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.03.89>

3. Бурнос О. О. Ключові аспекти взаємодії правоохоронних органів під час розслідування воєнних злочинів. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2024. № 3(11). С. 23–28. DOI: <https://doi.org/10.32782/2709-9261-2024-3-11-4>

4. Грига М.А., Бурнос О. О. Документування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням: ускладнення та виклики. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка*. 2024. № 1 (105). С. 266–279.

які засвідчують апробацію результатів дисертації:

1. Кваліфікація та розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням : метод. рек. / А. А. Вознюк, І. А. Ботнарєнко, О. О. Бурнос, М. А. Грига, І. В. Жук та ін. Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2025. 108 с.

2. Бурнос О. О. Щодо корупційних ризиків в оборонній сфері. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі* : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 7–8 груд. 2023 р.). Київ : НАВС, 2023. С. 216–219.

3. Бурнос О. О. До питання необхідності встановлення контекстуального елементу воєнних злочинів. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти* : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 15 берез. 2024 р); у 2-х ч. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2024. Ч. I. С. 594–596. DOI: 10.31733/15-03-2024/1/594-596

4. Бурнос О. О. Можливості судової комп'ютерно-технічної експертизи під час розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням. *Актуальні питання забезпечення діяльності органів і підрозділів системи МВС технічними засобами в умовах воєнного стану* : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 25 квітня, 2024 р.). Київ : ДНДІ МВС України, 2024. С. 14–17.

5. Бурнос О. О. Сексуальне насильство як елемент тактики російської армії. *Протидія геноциду українського народу* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 8 травня 2024 р.). Київ, 2024. С. 32–34.

6. Бурнос О. О. Про регулювання обмеження прав і свобод людини в умовах воєнного стану. *Національні та міжнародні механізми захисту прав людини* : матеріали круглого столу (Кам'янець-Подільський, 25 червня 2024 р.). Кам'янець-Подільський : ХНУВС, 2024. С. 189–191.

7. Бурнос О. О. Цифрові джерела доказової інформації під час розслідування воєнних злочинів. *Актуальні питання криміналістики та судової експертизи в умовах воєнного стану* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 03 липня 2024 р., НАВС). Київ : НАВС, 2024. С. 216–219.

8. Бурнос О. О. Окремі аспекти кваліфікації воєнних злочинів, вчинених у співучасті. *Протидія організованій злочинності і корупції в умовах збройного конфлікту: досвід та перспективи* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. з нагоди 5-річчя створення Департаменту стратегічних розслідувань НПУ (м. Кропивницький, 04 жовтня 2024 р.). Кропивницький : ДДУВС, 2024. С. 140–143.

Характеристика особистості здобувача. Жердевої Олени Олександрівни 1997 року народження, освіта вища – юридична, у 2021 році закінчила Запорізький національний університет за спеціальністю «Право» (диплом магістра). З листопада 2023 року по сьогоднішній день здобувач за контрактом Національної академії внутрішніх справ. На сьогодні помічник першого заступника Голови Департаменту документального забезпечення.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана науковим стилем, українською мовою. Наукові положення, висновки та рекомендації викладені стисло, точно, ясно та просто, що забезпечує легкість і доступність їх сприйняття. Дисертація оформлена згідно з вимогами МОН України.

Структура дисертації відповідає меті, завданням, предмету дослідження і вимогам Міністерства освіти і науки України та складається із вступу, трьох розділів, які містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Відповідність дисертації встановленим вимогам і визначеній спеціальності. Розслідування жорсткого поводження з військовополоненими та цивільним населенням є напрямом, який віднесено до спеціальності 081 - Право.

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Жердевої Олени Олександрівни «Розслідування жорсткого поводження з військовополоненими та цивільним населенням».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Жердевої Олени Олександрівни відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та

доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами й доповненнями), наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами й доповненнями) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами й доповненнями).

3. Рекомендувати дисертацію Жердевої Олени Олександрівни «Розслідування жорсткого поводження з військовополоненими та цивільним населенням» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 19, проти – немає, таких, що утримались – немає.

Головуючий -

т.в.о. завідувача науково-дослідної лабораторії

з проблем з проблем криміналістичного забезпечення та

судової експертології навчально-наукового

експертно-криміналістичного інституту

Національної академії внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук

Ігор ЄФІМЕНКО